

Minnesanteckningar vid hörande gällande ny klientavgiftslagstiftning

Lagförslag LF 28/2021-2022

Social- och miljöutskottet 4 oktober 2022

Rädda Barnen: Lotta Angergård

Bakgrund (med LRs ord)

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en ny klientavgiftslag. Syftet med den föreslagna lagen är inte att ändra rättsläget utan att samla all lagstiftning på ett ställe och komma ifrån dagens lagstiftning med blankettlag och blankettförordning med många svåröverskådliga åländska undantag och tillämpningar av riksbestämmelser så som de såg ut vid en viss för länge sedan passerad tidpunkt.

Avsikten är att den föreslagna lagen ska träda i kraft den 1 januari 2023 eller så snart som möjligt därefter.

Inledning

- Tack för möjligheten att komma till utskottet och dela mina funderingar och perspektiv.
- Konstatera att denna lagstiftning ligger i utkanten till vårt kompetensområde.
- Vi har med kort framförhållning tagit oss an förslaget.
- Konstatera att ambitionen är att samla all lagstiftning på ett ställe (välkommet) och att
- Till sitt innehåll motsvarar den föreslagna landskapslagen i stort sett nuvarande rättsläge på Åland.

Förändringar

De huvudsakliga innehållsmässiga förändringarna gäller avgiftstaket, vilket föreslås sänkas från 692 euro till 300 euro.

- Sett ur familjer som kämpar ekonomiskt så är detta välkommet. Ekonomisk utsatthet eller ligger under relativa fattigdomsgränsen. ÅSUB <https://www.asub.ax/sv/o-taggar/ekonomisk-utsatthet>
- Patient- och klientombudsmannen lyfte i sitt remissvar att 160 €/månad för en barnfamilj för tillfällig hemservice är en utmaning:

Det finns ett avgiftstak på 160 € per månad för barnfamiljer. Trots avgiftstaket kan summan vara avgörande för att en familj ska uppleva att den kan ta emot servicen eller inte. Det kan finnas skäl att utvärdera hur en klientgrupp/familj som har marginella inkomster, men trots detta inte uppfyller kraven för efterskänkande och nedsättning av avgift, påverkas av att tillfällig hemservice inte närmare regleras utefter inkomst i lagen. Det kan finnas skäl att avgiften för tillfällig hemservice även ska utgå från betalningsförmåga.

Fråg(or) till utskottet:

Kommentar: Rädda Barnen delar klientombudsmannens beskrivning (vi träffar familjer i ekonomisk utsatthet då vi ger stöd från vår [barnfond](#)).

- Fråga: Gäller det totala avgiftstaket på 300 € även tillfällig hemservice?
- Om ja, välkommet, även om det ändå kan innebära en (för) stor kostnad för familjen.

Det innebär ändå en viss sänkning för familjer i behov av maximala 3 månader (x160 €).

Konsekvenser för barn...

Notera att det i beredningen gällande ”konsekvenser för barn” står om den möjlighet som socialvårdslagen ger gällande hemservicen:

3.1.3. Konsekvenser för barn och jämställdheten mellan könen

Lagförslaget kan ha en indirekt inverkan för barn. Av lagförslag 21/2018–2019, Ny landskapslagslagstiftning om socialvård framgår att den nya socialvårdslagen bland annat har till syfte att förbättra och öka hemservicen, särskilt för barnfamiljer eftersom hemservice är en effektiv förebyggande arbetsform. Ett ändamålsenligt och tillräckligt stöd i ett tidigt skede kan förhindra att problem uppstår eller förvärras och därigenom kan man minska behovet av annan särskild service eller

barn- och familjespecifikt barnskydd. Ett centralt mål är att genom hemservicen stärka familjens egna resurser.

Med anledning av att hemvårdsstöd enligt förslaget ska beaktas som inkomst som utgör grund för avgift för hemservice för vilka det fastställs en avgift för enligt betalningsförmågan, är det av särskild vikt att kommunen säkerställer att klientavgiften inte utgör ett hinder för särskilt barnfamiljer att utnyttja servicen.

Fråga till utskottet:

- Hur ska detta säkerställas?
- Om det inte är tydligt hur det ska säkerställas, varför då ändra i lagen (när det gäller hemvårdsstödet? I beredningen nämns inte hemvårdsstödet när det gäller sammanblandning av termerna men är ändå med i förslaget: *Till skillnad från i nuläget ska studiepenningen och vuxenstudiepenning i fortsättningen beaktas som inkomst. Det har inte funnits några grunder för en särställning för förmåner som fås med anledning av studier i klientavgiftslagstiftningen, utan detta har sannolikt berott på en sammanblandning av termerna.*
- Anvisningar för bedömningen eller borde det tydliggöras i lag?

... och jämställdheten mellan könen

I beredningen står:

De förslagna ändringarna i lagen bedöms inte ha någon påverkan på jämställdheten mellan könen.

Förslag: Här finns nog ytterligare konsekvensbedömningar att göra. Förslagsvis hörs specialsakkunnig i jämställdhet vid LR, jämställdhetsombudsmannen, föreningar så som Feministparaplyet mfl i det vidare arbetet.

I fortsatt beredning av lagar (inom socialvårdagstiftningens område) förespråkar vi att beredningen innefattar barnkonsekvensanalys där olika barn och barngrupper synliggörs:

- Ekonomisk utsatthet
- Funktionsnedsättning (noterar att funktionshinderslagstiftningen äntligen är på gång i riket.
- Barn i social utsatthet (tidigt stöd – barnskyddet).

Noterar också ett behov av att uppdatera Familjevårdslagstiftningen.

§ 27 Efterskänkande och nedsättning av avgift

Syftet med bestämmelsen är framför allt att öka kommunernas medvetenhet om skyldigheten att lindra klientavgifterna samt om grundlagsutskottets ståndpunkt enligt vilken en nedsättning av avgiften, slopande av avgiften helt eller efterskänkande av en redan påförd avgift alltid ska vara primära åtgärder i förhållande till utkomststödet. Syftet med bestämmelsen är däremot inte att hindra klienten från att söka utkomststöd eller hindra beviljandet av utkomststöd förrän ett ärende som gäller nedsättning och efterskänkande av avgift avgörs.

Informationen om möjligheten att få avgiften nedsatt eller efterskönt ska ges så att klienten tillräckligt väl förstår dess innehåll. Klienten ska få tillräckligt med hjälp, handledning och råd i ärenden som gäller nedsättning eller efterskänkande av en avgift. När informationen ges ska klienten också ges namnet på och kontaktuppgifterna till den aktör av vilken klienten vid behov kan begära ytterligare upplysningar.

Notering: Bra med denna möjlighet och att det exempelvis i KST ”**Avgifter och taxor**” inte tas avgifter för familjer i utkomststöd när det gäller tillfällig hemservice. Avgifter för barn som söker hjälp hos Tallbacken (om tolkningen är korrekt).

Bra också med tydlighet gällande informationsansvaret.

Om barnkonsekvensanalyser och behovet av att säkerställa barnets bästa:

I [den allmänna kommentar om barnets bästa](#) finns skrivningar som är relevanta i lagstiftningsarbete:

"Varje gång **en lag** eller en bestämmelse antas eller ett kollektivt avtal ingås, till exempel bilaterala eller multilaterala handels- eller fredsavtal som påverkar barn, bör beslutet styras av hänsyn till barnets bästa.

Barnets rätt att få sitt bästa bedömt och i första hand beaktat bör uttryckligen finnas med i all relevant lagstiftning, och inte bara i lagar som specifikt rör barn."

Punkt 97. För att det ska framgå att barnets rätt att få sitt bästa bedömt och i första hand beaktat har respekterats måste varje beslut som rör ett eller flera barn vara motiverat, berättigat och förklarat. Motiveringen bör uttryckligen ange samtliga sakförhållanden kring barnet, vilka aspekter som ansetts relevanta i bedömningen av barnets bästa, faktorernas innehåll i det enskilda fallet och hur de har viktats för att fastställa barnets bästa. Om beslutet inte stämmer med barnets åsikter bör anledningen till detta tydligt anges. I de undantagsfall där den valda lösningen inte överensstämmer med barnets bästa måste skälen till detta klargöras för att visa att barnets bästa har bedömts och i första hand beaktats trots resultatet. Det räcker inte att i allmänna ordalag nämna att andra hänsyn överskuggar barnets bästa – alla hänsyn måste uttryckligen anges i relation till det aktuella fallet, och skälen till att de tillmätts större vikt än barnets bästa i det enskilda fallet måste klargöras. Resonemanget måste också på ett trovärdigt sätt visa varför barnets bästa inte vägde tyngre än övriga hänsyn. Särskild hänsyn måste tas till omständigheter då barnets bästa måste ges avgörande betydelse ("ges största vikt", se punkt 38 i allmänna kommentarer).

Stöd för arbete med barnkonsekvensanalys

Finland

I riket har "Nationella barnstrategin" tagit fram en handbok för lagberedare om bedömningen av konsekvenser för barn. Tyvärr verkar den ännu endast finnas på finska, men planer på översättning uttrycktes då vi frågade sommaren 2021: <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10616/barnstrategin-ger-ut-en-handbok-for-lagberedare-om-bedomningen-av-konsekvenser-for-barn>

Två stöddokument är dock översatta:

1. Bättre beslut genom bedömning av konsekvenserna för barn – Bedömning av konsekvenserna för barn, barnbudgetering samt barn och unga som informationsproducenter inom välfärdsområdet.
Anvisning för beslutsfattare, ungdomsfullmäktige och tjänsteinnehavare inom välfärdsområdena:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-076-9>
2. Bättre beslut i kommunen genom bedömning av konsekvenserna för barn:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-092-9>

Sverige

Sveriges kommuner och regioner (uppdaterade juni 2022)

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/barnetsrattigheter/barnkonsekvensanalys.878.html>

Åland

Rädda Barnen har avsatt personalresurser för att stödja i arbetet med barnkonsekvensanalyser och för att ta in barn och ungas perspektiv. Detta görs i dialog och samarbete med berörd personal i den instans som har ansvaret för beredningen.
